

PAAMIUT

Bevaringsværdige bygninger og bydele

Grønlands Hjemmestyre
Økonomidirektoratet
1990

PAAMIUT

I Paamiut by udpeges "det gamle koloniområde" som et bevaringsområde.

Det gamle koloniområde

Bevaringsområdet omfatter kolonibebyggelsen og de åbne arealer omkring elvens udløb. Områdets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

Den ældre bebyggelse kan på baggrund af bebyggelsens beliggenhed og karakter opdeles i tre arkitektoniske miljøer: **havneområdet** med pakhuse og produktionsbygninger i tilknytning til kajanlægget, **den første kolonibebyggelse** omfattende handelens boliger og den første butik på det lille plateau syd for elvløbet, samt **randområdet**, der indeholder kirken, missionshuset og præsteboligen samt enkelte selvbyggerhuse. I dette miljø indgår "Bagerbroen" som et særligt byarkitektonisk element. De ubebyggede arealer omkring den første kolonibebyggelse fremtræder med frodig græsbevoksning.

Af ældre kort fremgår det tydeligere, end det umiddelbart kan iagttages, at kolonien er anlagt omkring to elvløb. Elven syd for den første kolonibebyggelse er idag rørlagt, og erkendes kun som en grøft med udløb i havnebassinet.

I historisk sammenhæng afspejler bevaringsområdet koloniens gradvise udvikling til by. I bygningshistorisk henseende er området interessant ved det store antal stenhuse, som er opført af det stedlige byggemateriale, granitten. Det er endvidere bemærkelsesvær-

Paamiut

digt, at så mange af bygningerne har spånklædte tage.

Havneområdet.

Pakhuset (B-54) er et tidligere tranhus opført omkring 1860. Oprindeligt har huset ligget i forbindelse med anløbspladsen, men havnebassinet er blevet fyldt op, hvorfor huset idag har en mere tilbagetrukket placering. I forlængelse heraf ligger pakhuset (B-68) fra 1901, som er et tidligere både-og kulhus. Begge huse er delvis bygget ind i terrænet. De er opført i stenmur, som står med gulkalkede overflader, og har bræddeklædte gavltrekanter. Smede-og bødkerværkstedet (B-63) er ligeledes et stenhus. Bygningen har fået sit nuværende udseende i 1927. I bygningens midte indgår koloniens første smedie.

På en stensat opfyldning står fiskepakhuset (B-30) og saltehuset (B-61). Med gavlene, der spejler sig i havnebassinet, udgør de to huse et arkitektonisk markant træk i bybilledet. Begge huse er bræddeklædte bindingsværksbygninger opført i 1919-20 efter tegning af arkitekt Helge Bojsen Møller. Saltehuset har indvendigt eet stort rum, hvor loftet er ophængt i et hængeværk i taget.

Til gruppen af bræddeklædte bindingsværkshuse hører også isenkrambutikken (B-56) og postkontoret (B-15). Isenkrambutikken er et tidligere pakhus i to etager med udnyttet loftsetage. Det store hus er opført 1931. Postkontoret fra 1939 har tidligere tjent som butik.

Begge bygninger er ombygget i 1970'erne.

Den første kolonibebyggelse

Bebyggelsen ligger grupperet omkring en lille plads. Der er, bortset fra bageriet (B-106), tale om tidligere KGH-bygninger.

Handelschefboligen (B-10) er opført i 1839 som bestyrerbolig. Det er en stokværksbygning, der idag er beklædt med brædder. Huset hviler på en høj stensokkel. I 1962 gennemførtes en hårdhændet ombygning af det indre, og i 1976 fik huset et vindfang på den facade, der vender ind mod pladsen.

Udhuset (B-19) er en stenbygning opført i flere tempi. De ældste dele går tilbage til ca. 1850. Omkring århundredskiftet fungerede huset som sygehus. I 1919 blev det forlænget og benævnedes da som "gedestald".

Det nuværende museum (B-55) er opført i 1866 som proviantbod. I 1948 fungerede huset som posthus. Museet er indrettet efter en restaurering i 1981. Bygningen er det bedst bevarede eksempel på det omfattende stenhusbyggeri, der fandt sted i Frederikshåb Distrikt i sidste halvdel af 1800-årene.

Tømrerværkstedet (B-17), det tidligere handelskontor (B-38) og assistentboligen (B-7) er bræddeklædte bindingsværksbygninger. Tømrerværkstedet fik sin nuværende skikkelse år 1900. I huset indgår et ældre bødkerværksted. Et klokkehus er anbragt på bygningens sydvestre hjørne. Handelskontoret, der i en periode har

Paamiut

tjent som posthus, er opført omkring 1925. Den lille bygning har bevaret flere bygningsdetaller fra opførelsestidspunktet. Assistentboligen er tegnet af Helge Bojsen Møller i 1939, men senere ombygget.

Mellem assistentboligen og museet ligger et hønsehus rejst i bindingsværk med udmurede tavler. Midt på pladsen ses en græsklædt forhøjning med en lille tagopbygning. Der er formentlig tale om en brøndoverdækning. I haven til handelschefboligen står koloniens flagbatteri.

Randområdet.

Missionshuset (B-85) er den tidligere skole. På ældre billeder ses bygningen der, hvor assistentboligen ligger idag. Huset kom til kolonien før 1860 og blev flyttet til sin nuværende placering i 1939. Det er en bræddeklædt bindingsværksbygning.

Kirken (B-83) er opført i 1908-09 efter tegninger af Helge Bojsen Møller. Det er arkitektens første arbejde i Grønland, og det kunne se ud, som om han har haft norske stavkirker som forbillede for bygningens usædvanlige form. Også bygningens farvesætning er bemærkelsesværdig. Facadefarven er rød, bånd og vindskeder okkergule og de spånklædte tage irgrønne. Tagkammene, de opsprodsede vinduer og hoveddøren er hvidmalede. Vinduernes overstykker har blå dekoration. Kirken er i 1980'erne udvidet med to fag ved arkitekt Ole Nielsen.

Kirken indgår markant i bybilledet, idet den danner midtpunkt i de tre vejbilleder som ender i kirkeforpladsen. Denne havde endnu omkring 1950 form som et trapez, hvor siden foran kirkens hovedindgang gik over i en bue. Midt på pladsen står mindestenen for Otho Fabricius. Set fra havneløbet har kirken tidligere påkaldt sig større opmærksomhed end idag, hvor de nyere eenfamilieshuse på fjeldet bagved virker forstyrrende.

Kirkegården er hegnet af stakitter. På kirkegården er nogle få gravminder opretholdt. Det beskedne kapel (B-307) er placeret bag kirken.

Præsteboligen (B-86) er også et arbejde af Helge Bojsen Møller. Han tegnede huset i 1922 og forestod en udvidelse af det i 1936. Huset er smukt beliggende ved enden af Bagerbroen. Den store have, der vender ned mod elvdalen er omkranset af stakitter.

I området findes enkelte eenfamilieshuse. Blandt disse selvbyggerhuse er B-406, opført i 1920'erne, det bedst bevarede. Udenfor bevaringsområdet bemærkes B-401 og B-402.

"Bagerbroen" er formentlig etableret i forbindelse med opførelsen af sygehuset og præsteboligen i begyndelsen af 1920'erne. Endnu i begyndelsen af 1950'erne var den alene om at bære trafikken over elven.

Det er tvivlsomt om broens udseende idag er det oprindelige. De dobbelte bropiller er støbt i beton. I 1959 er understøtningen suppleret med jernsøjler. På de forbindende jerndragere er lagt et bjælkelag og ovenpå dette to kørespor. Rækværket har trods sin "bue-

Paamiut

de facon" ingen konstruktiv betydning.

Planlægnings-og fredningsforhold.

"Paamiut byplan" fra september 1984 er godkendt af Landsplanudvalget.

Bevaringsområdet omfatter en del af byplanens område C1, "Det gamle koloniområde", (fælles formål), jfr. kortbilag 1.

I overensstemmelse med byplanens retningslinier er der udarbejdet forslag til "Lokalplan C1, Kolonihavneområdet" af oktober 1989, jfr. kortbilag 2.

Formålet med lokalplanen er, at genskabe og styrke de bygningsmæssige og miljømæssige kvaliteter i området omkring kolonihavnen. Bygningerne klassificeres i tre grupper efter deres historiske, miljømæssige og bygningsmæssige værdi. Gruppe 1 omfatter bygninger af historisk værdi. Gruppe 2 består af bygninger af betydning for det kulturhistoriske miljø. Gruppe 3 er bygninger uden særlig miljømæssig eller kulturhistorisk værdi eller bygninger af ringe kvalitet.

I lokalplanen åbnes mulighed for nedtagning af enkelte bygninger, og der er angivet byggefelter for eventuelt nybyggeri. Større sammenhængende arealer skal bevares som friholdt område.

I 1980 offentliggjorde Fredningsstyrelsen "Registrering af bevaringsværdige bygninger i Paamiut / Frederikshåb kommune". Registranten indeholder forslag til

fredning og bevaring af en række bygninger, jfr. kortbilag 3.

Grønlands Landsmuseum har registreret følgende bygninger (udenfor bevaringsområdet) opført før 1950: B-5 (sygehusets ældste del fra 1921), B-93 (tjenestebolig fra 1948), B-94 (tidligere teleekspeditionsbygning fra 1947), B-95 (telegrafbestyrerbolig fra 1947) samt B-96 (tjenestebolig omkring 1947), jfr. kortbilag 1.

Kolonien Frederikshåb blev grundlagt i 1742 og opkaldt efter kronprins Frederik, den senere kong Frederik V. Den første bebyggelse blev placeret på en lille fjeldknold i bunden af bugten.

Paamiut

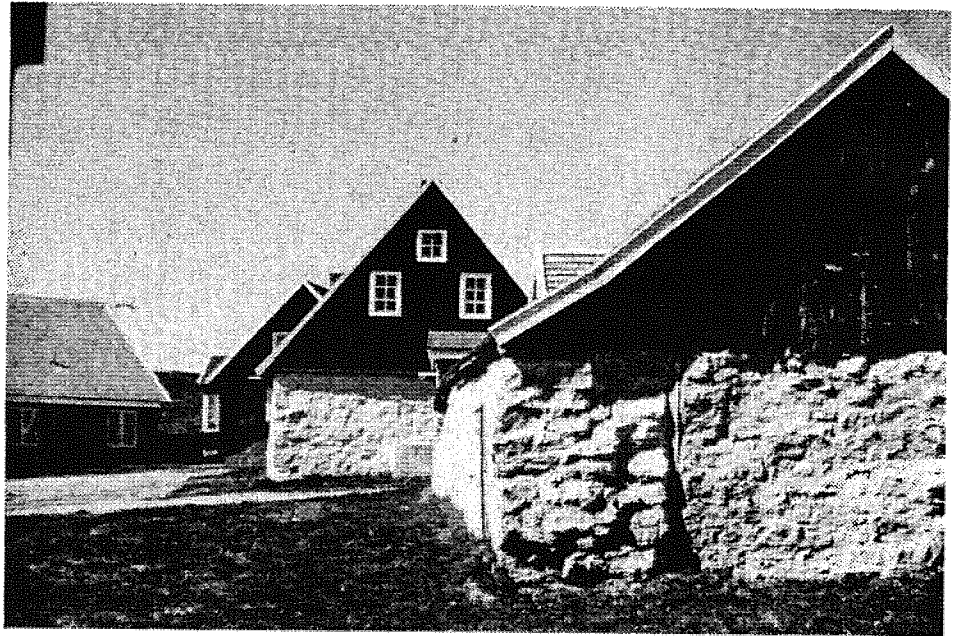
Af havneområdet pak-
huse er det tidligere
tranhus B-54 fra 1860
det ældste.

Terænforskydningen
foran huset angiver
forløbet af den tid-
ligere kystlinie.

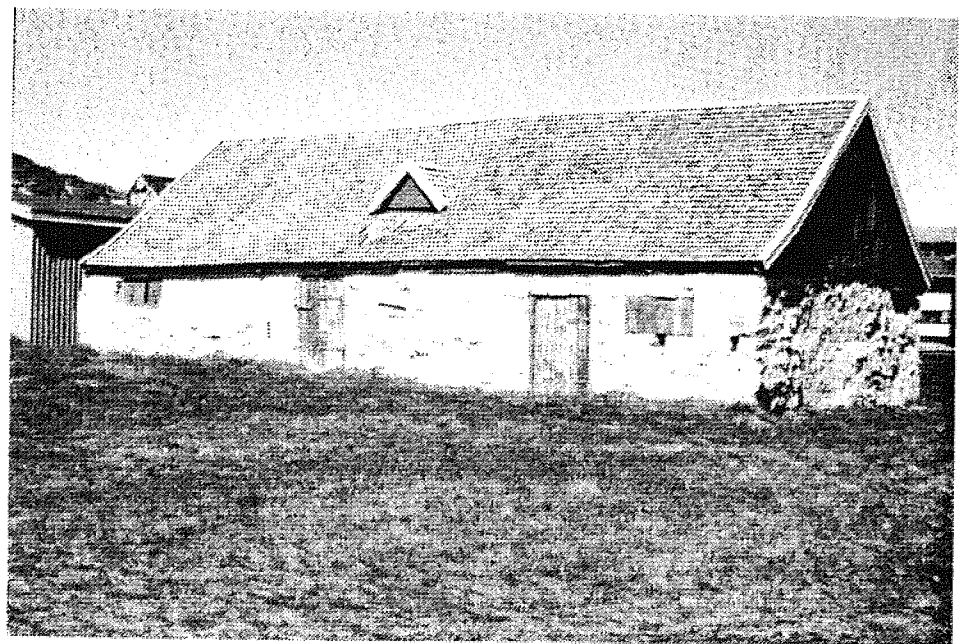

På en opfyldning op-
førtes i 1920 fiske-
pakhuset B-30 og
saltehuset B-61.
Husenes gavle og den
stensatte kaj spejler
sig i havnebassinet

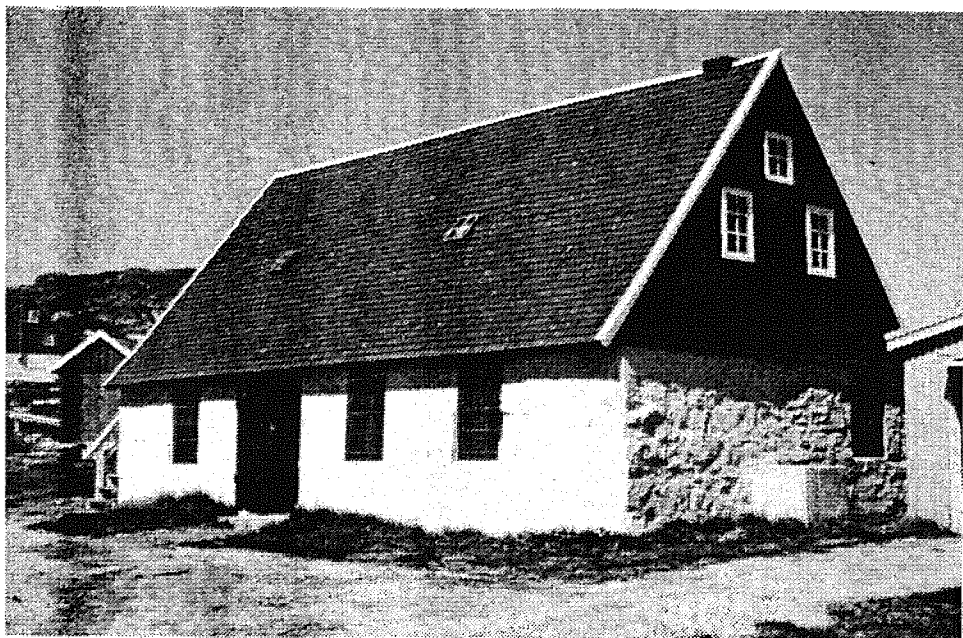
I 1800-årene fandt der et omfattende stenbyggeri sted i Frederikshåb Distrikt På gavlen af udhuset B-19 anes stennemurenes tykkelse.

B-19's ældste dele går tilbage til 1850. Som andre ældre huse har B-19 tjent mange forskellige formål. Omkring 1900 fungerede huset som sygehus.

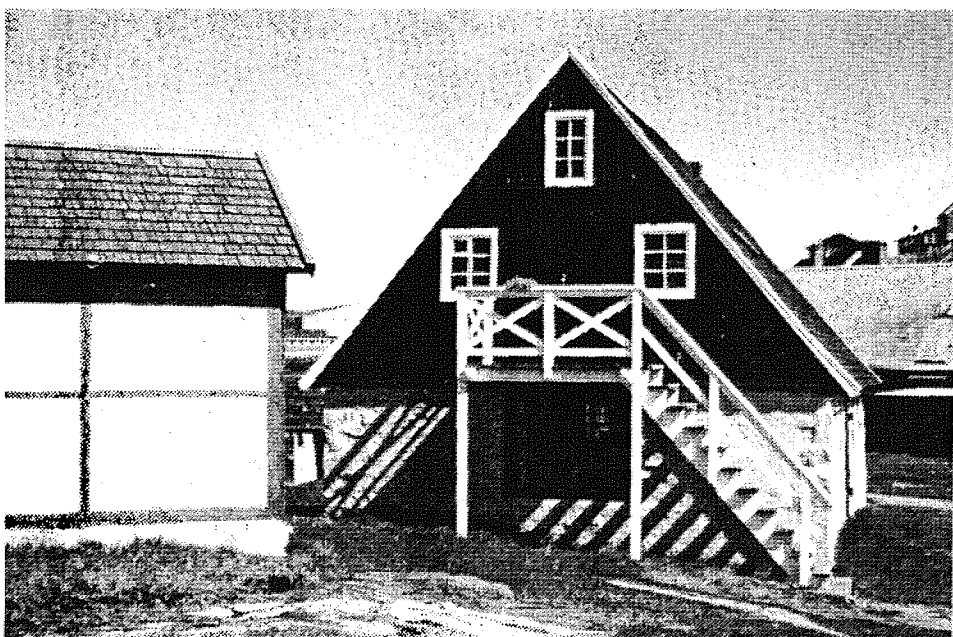

Paamiut

Museet B-55 er opført i 1866 som poviantbod.

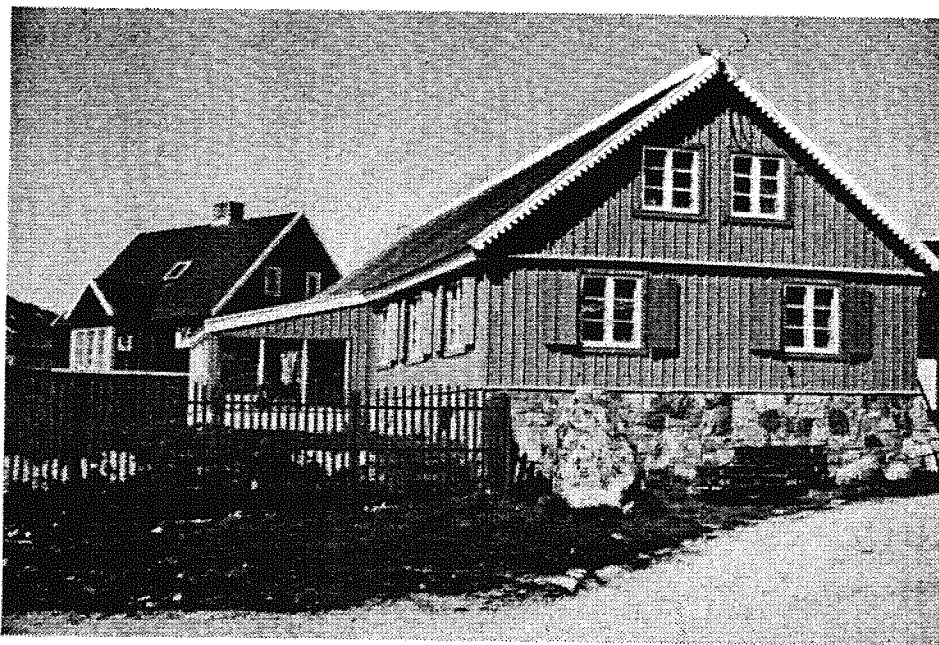
Huset er det bedst bevarede eksempel på stenbyggeri i Paamiut

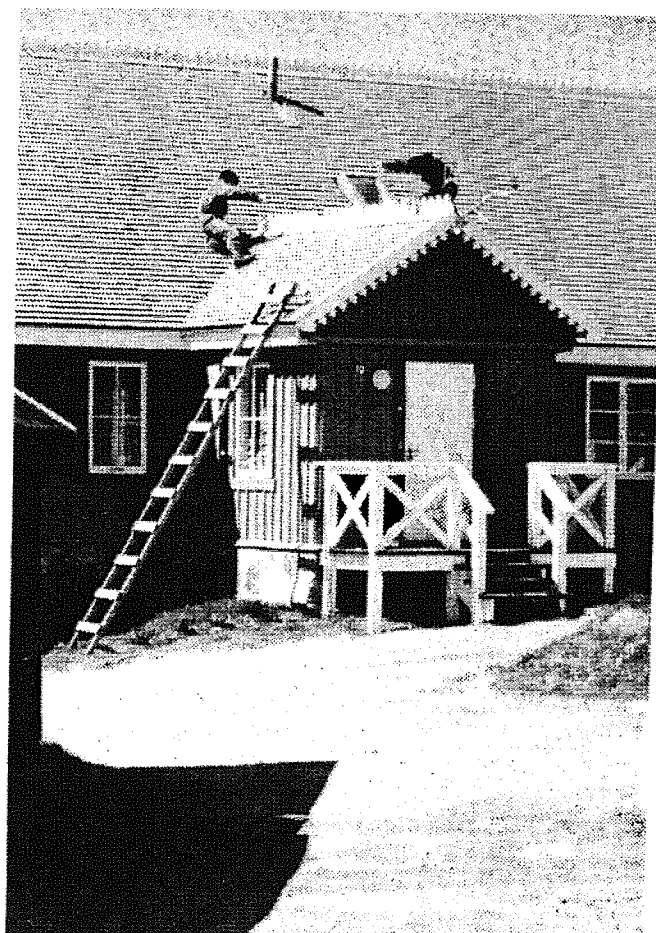
B-55 blev restureret i 1981.

Fra en udvendig trappe er der adgang til loftet.

Handelschefboligen
B-10 er en stokværks-
bygning opført i
1839.
Idag står den med
bræddeklædte facader.

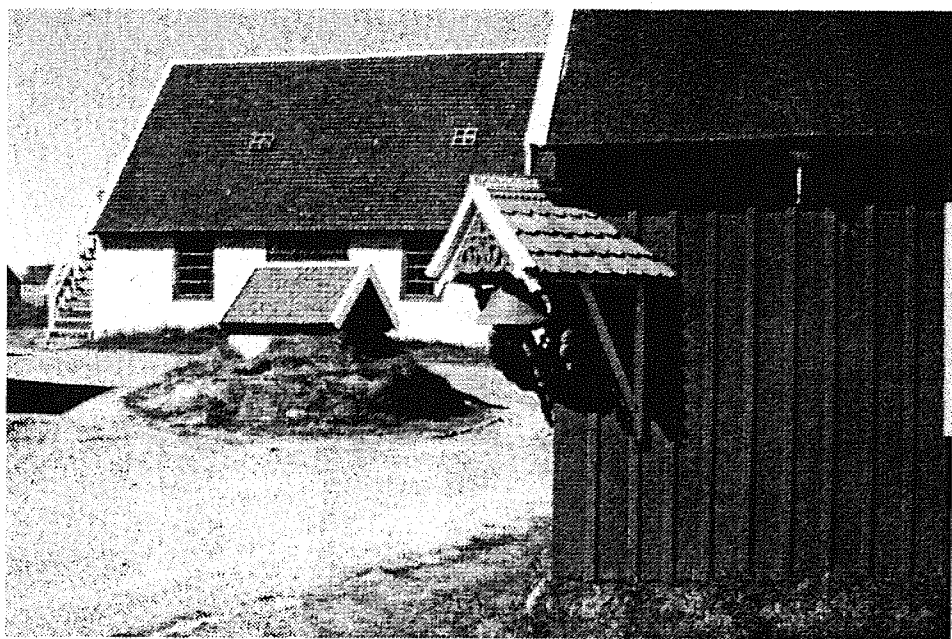
B-10 har på den side,
der vender ind mod
pladsen, fået et
vindfang.
Her genfindes hoved-
bygningens detaljer.

Paamiut

Tømrervækstedet B-17 fik sin nuværende skikkelse år 1900. Det er en bræddekædt bindingsværksbygning.

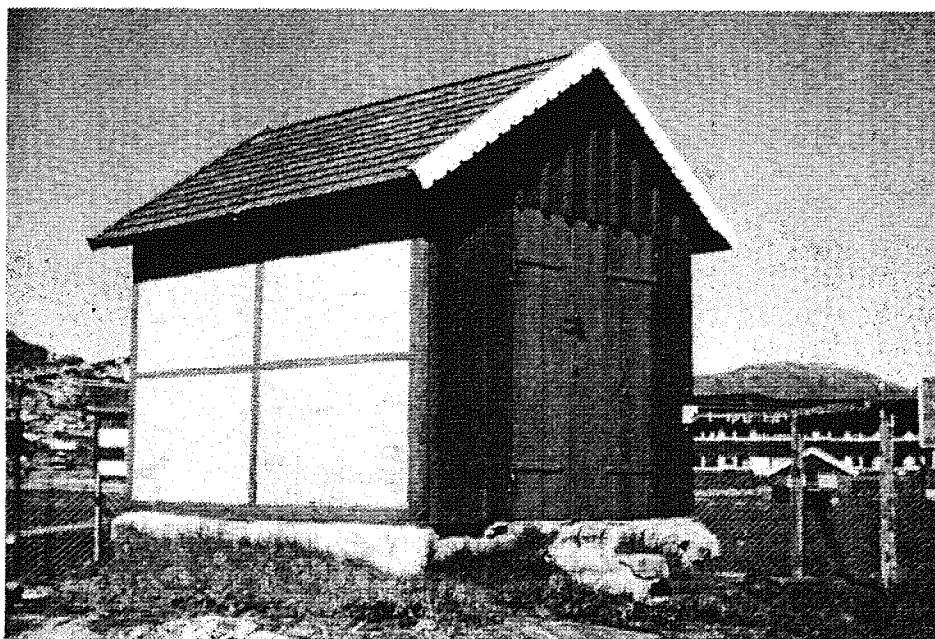

B-17 bærer koloniens klokke. Den lille tagopbygning midt på pladsen er en brøndoverdækning.

Det tidligere handelskontor B-38 er opført omkring 1925.

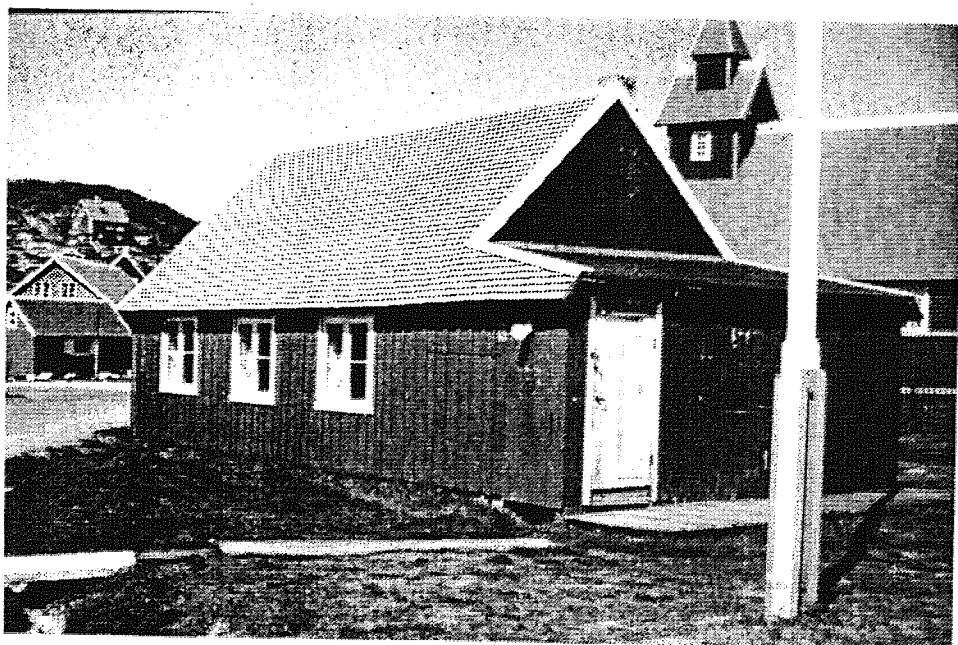
Det lille udhus er en bindingsværksbygning med udmurede tavler.

Paamiut

Pladsen foran kirken
danner en bue udfor
kirkens indgang.
I baggrunden ses ba-
geriet B-106.

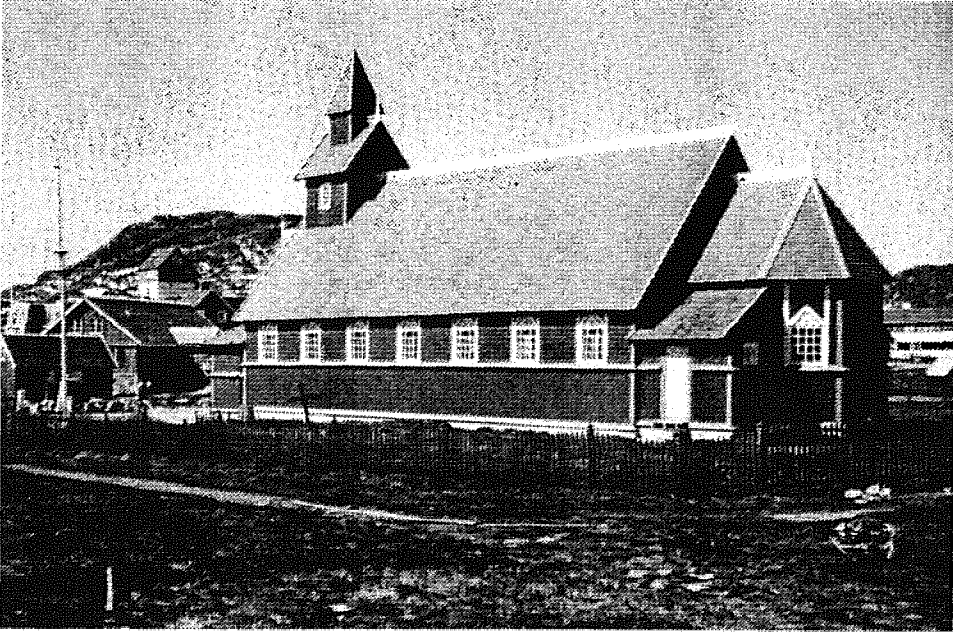

Missionshuset B-85 er
den tidligere skole.
Den har stået der,
hvor assisstenboligen
B-7 nu står.

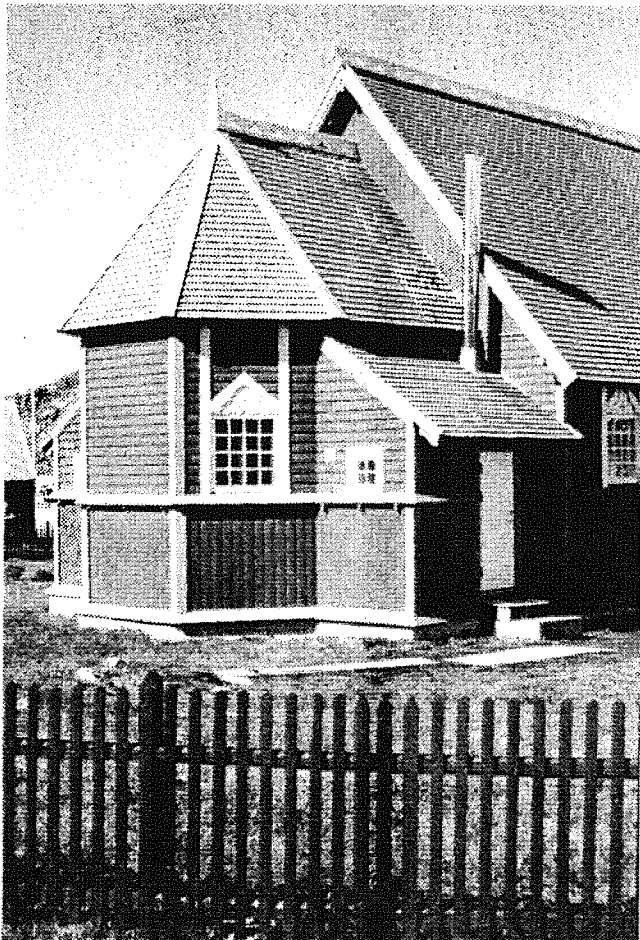
Kirken B-83 er opført i 1908-09 efter tegning af arkitekt Helge Bojsen Møller. Det er hans første arbejde i Grønland. Det kunne se ud, som om kirken har forbilder i norske stavkirker.

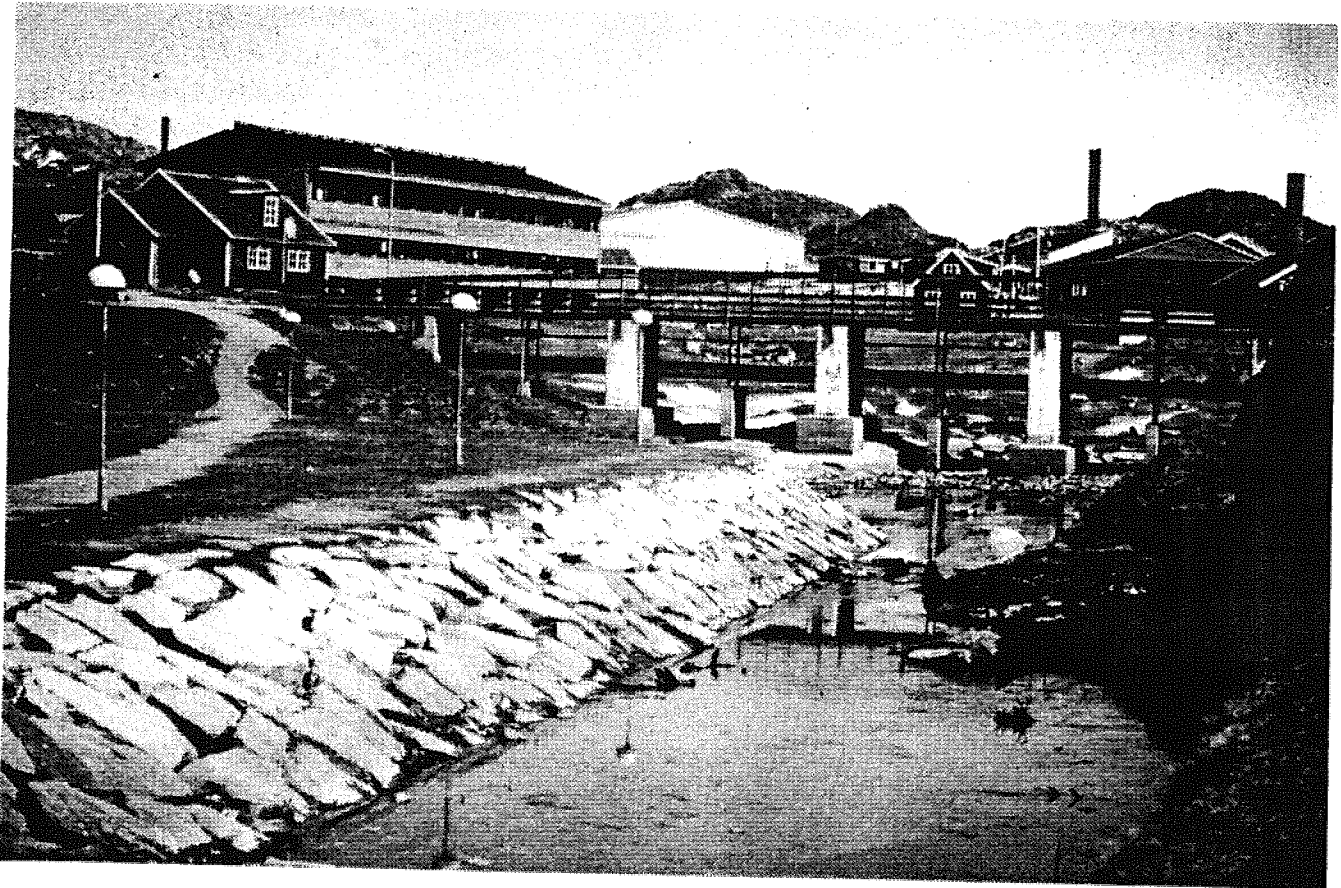
Paamiut

Kirkens skib er i 1980'erne forlænget med to fag.

Bygningens farvesætning understreger såvel helheden som bygningens detaljer.

"Bagerbroen" var frem til begyndelsen af 1950'erne den eneste forbindelse over den store elv. Broen er formentlig blevet etableret i begyndelsen af 1920'erne, da sygehuset og præsteboligen blev opført.

Paamiut

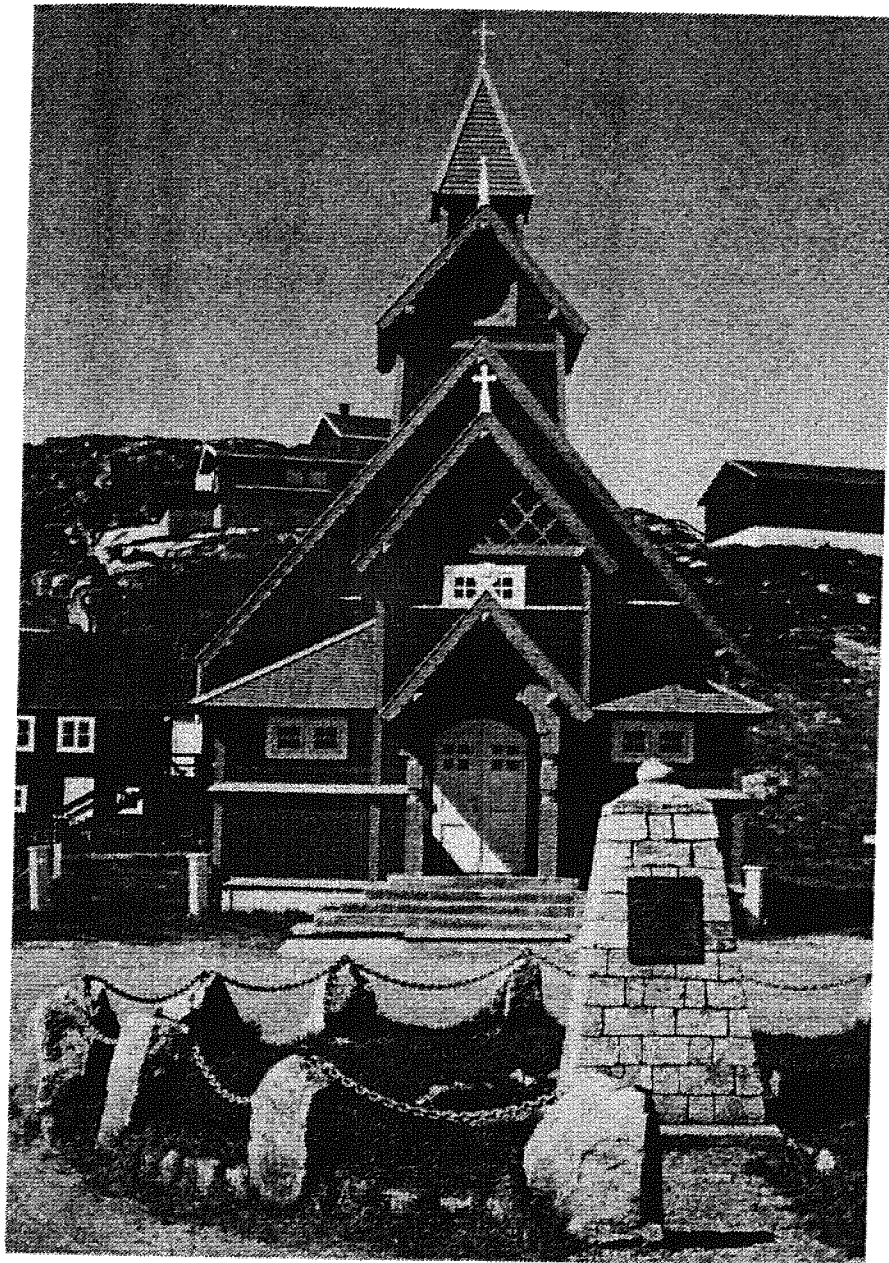
Præsteboligen B-86 er opført i 1922 og udvidet i 1936. Det var begge gange Helge Bojsen Møller, der stod for byggeriet.

Blandt byens bevarede selvbyggerhuse bemærkes B-406 med sin sydvendte have, omgivet af stakitter.

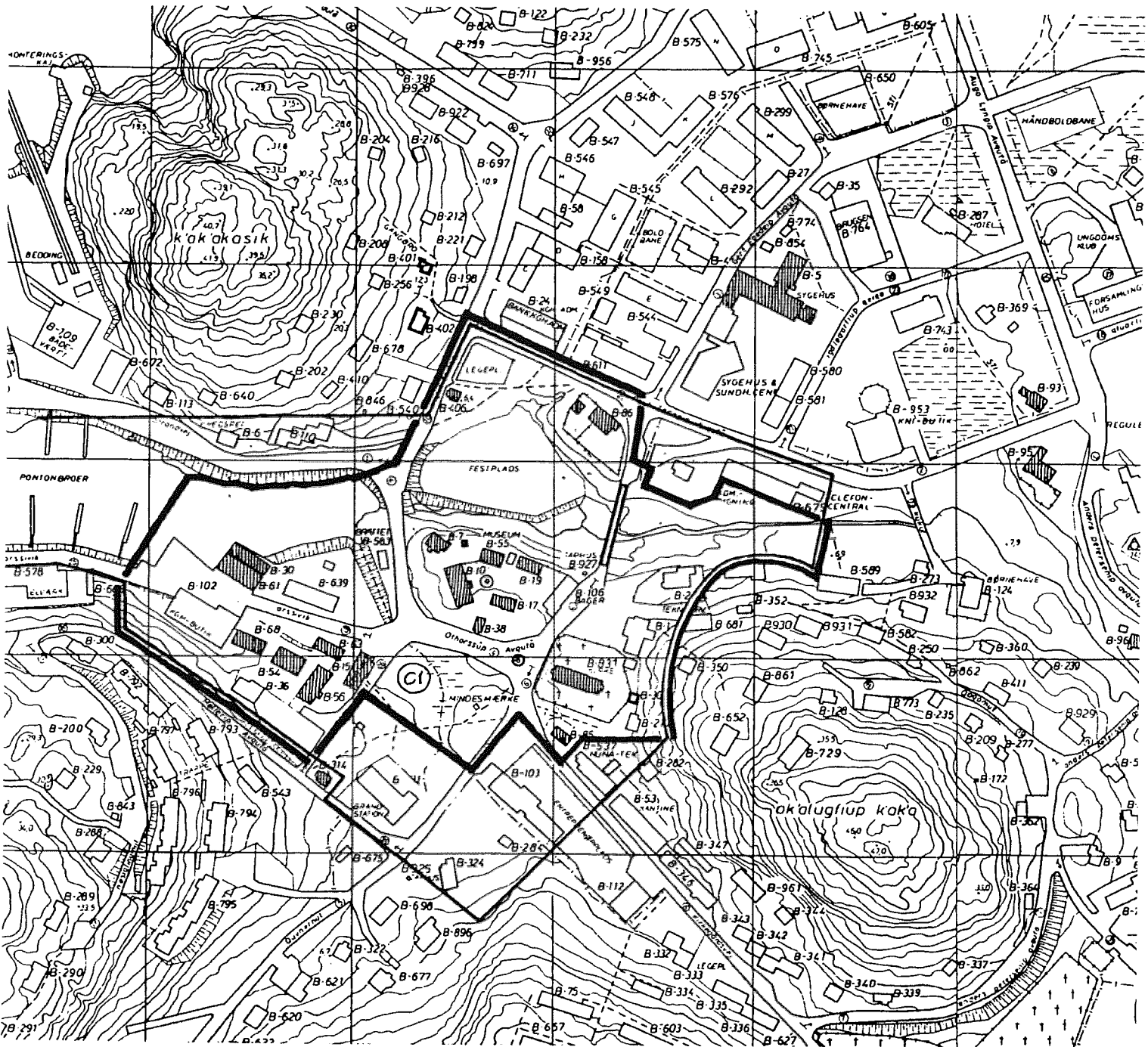
På pladsen foran kir-
ken står mindestenen
for missionær Otho
Fabricius.

Denne virkede i kolo-
nien i midten af 1700
årene.

Kortbilag 1: Det gamle koloniområde

- Byplanens område C1
- Forslag til bevaringsområde
- Bygninger registreret af Grønlands Landsmuseum
- Bygninger og bygningsanlæg registreret af Økonomi-
direktoratet, planlægningskontoret

Kortbilag 2: Lokalplan

	Lokalplanområde C1
	Gruppe 1: bygninger af historisk værdi
	Gruppe 2: bygninger af betydning for det kultur- historiske miljø
	Byggefelter
	Arealer, der friholdes for bebyggelse